

Joanna Wyzlic

Otto von Lutterberg, O. M., bestimmt die Leistungen der Curen, im August 1267 : Otto von Lutterberg, Mistrz zakonu, określa usługi Kurów, w sierpniu 1267

Meritum 4, 189-192

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**OTTO VON LUTTERBERG¹, O. M., BESTIMMT DIE
LEISTUNGEN DER CUREN, IM AUGUST 1267².
(Otto von Lutterberg, Mistrz Zakonu, określa usługi Kurów,
w sierpniu 1267)**

Tłumaczenie i opatrzenie przypisami Joanna Wyzlic

Wi bruder Otto von Lutterbergh, meister der brodere des Dudesschen huses over Liflant, schriven allen Cristenluden, die desen brief sien, of horen lesen, grute in den namen Ihesu Christi, op dat die gegenwordige dait kome in ein gedechnisse der nakomelinge, so sal men se hartlichen veisten mit tuge und mit briven.

My brat Otto, mistrz braci Domu Niemieckiego w Inflantach, piszemy dla wszystkich Chrześcijan, którzy ten list będą oglądać lub czytać i słuchać, pozdrawiamy w imię Jezusa Chrystusa, a że obecny czas znika z pamięci potomków, to należy go twardo poświadczyć poprzez świadków i dokumenty.

§1. Hir umme so sal weten die gemeinheit, dat wi mit gemeinen rade des ganzen landes to Curlande vergeven und vergeten hebben al den Curen alle den broke, gemeinliche unde sunderliche, den si uns gedan hebben in der tijt der werrunge, und si mit ein ander vergeven hebben, dat nunner ane ende von uns und von in to ener wrake sal gedacht werden.

Tedy więc, jako wspólnota zdecydowaliśmy, że my z powszechną radą całego kraju Kurlandii przebaczyliśmy i zapomnieliśmy wszystkim Kurom wszystkie gwałty podłe i grzeszne, które oni nam wyrządzili w czasie powstania (dosł. zamętu) i oni wzajemnie przebaczyli, że odtąd do końca przez nas i nich zemsta nie ma być planowana.

§2. Welike irer under guden truwen dem anderen sine perde stelet oder nemet, so sal die schuldige si betalen und wider geven, oder it sal bliven in einer unvruntlicher minne³.

¹ Otto von Lauterberg – mistrz inflancki krajowy w latach 1267–1270, *Inflanty w średniowieczu. Władztwa zakonu krzyżackiego i biskupów*, pod red. M. Biskupa, Toruń 2002, s. 109.

² *Liv- Esth- und Kurländisches Urkundenbuch*, hrsg. v. F. G. Bunge, Bd. I, Reval 1853, 459 vgl. s. 110, nr CDV (405), s. 508–509.

³ Dosłowne tłumaczenie: w nieprzejaznej miłości, w niesławnej pamięci, A. Ziemann, *Mit-*

Jeśli ktoś w dobrej wierze drugiemu jego konia ukradnie lub weźmie, powinien winny zapłacić i oddać, lub pozostanie w nieprzyjaznej miłości (nieśławnej pamięci).

§3. *Von eme jegelichen haken over Curlant sal man den broderen to tinsse geven twe lope⁴ roggen und weret, dat hi den roggen nicht hebben en mochte, so sal hi geven ein lop wetes und enen lop garsten, und alsus hevet he sinen tinsse betalet.*

Od każdego radła w Kurlandii braciom ma się dawać na czynsz dwie miary żyta, a jeźli żyta nie mają, zatem powinni dawać miarę pszenicy i miarę jęczmienia i swój czynsz zapłacić.

§4. *Ein jegelich pert, dar man mit eghet, wannere it in sin vijrde jar trit, so sal it geven den vorenomenen tinsse.*

Każdego konia, którym się bronuje, który osiągnął 4 rok życia, powinno się na określony czynsz dawać.

§5. *Vier dage sal ein jegeliche arbeiden in dem lande, dar he sittet, den broderen, tve dage in dem somer und tve in dem winter.*

Cztery dni każdy ma pracować dla braci w kraju, gdzie siedzi; 2 dni latem i 2 dni zimą.

§6. *War von den broderen ein hus vor den heiden wirt gebuwet, welike des cristen geloven vertyet, die sal dar selves ein mant dinen bi siner eigen kost. Wannere dat man buwet, so solen si desse kost don. Wannere dat man nicht buwet, so wille wi si von disser kost und von anderen alleme arbeit verdragen.*

Przez braci zamek [w obronie] przed poganami został zbudowany, którzy wiarę chrześcijan rzucili, a którzy mają tam też jeden miesiąc służyć na swoim własnym wickie. Kiedy się buduje, mają oni to utrzymanie ponieść. A jeśli się nie buduje, to chcemy ich od tego utrzymania i od każdej innej pracy zwolnić.

telhochdeutsches Wörterbuch zum Handgebrauch nebst grammatischer Einleitung, Leipzig-Quedlinburg 1838, s. 251. Łotewski historyk A. Švābe interpretuje to sformułowanie jako prawo zwady (*Fehderecht*). – Idem *Straumes un avoti*. Rīga 1938, s.107. Prawo zwady utożsamiane jest z prawem pięści (*Faustrecht*), w źródłach łacińskich określane jest jako *faida* – prawo zemsty. Zgodnie z jego zasadami za zniewagę i ciężkie naruszenie prawa, groziła m. in. śmierć i wyjęcie spod prawa, szerzej C. G. Wächter, *Beiträge zur deutschen Geschichte, insbesondere zur Geschichte des deutschen Strafrechts*, Tübingen 1845, s. 39–58. Szerzej o karach za kradzież konia L. Leesment, *Die Verbrechen des Diebstahls und des Raubes nach den Rechten Livlands im Mittelalter*, Acta et commentationes Universitatis Tartuensic(Dorpatensis), Humaniora, t. XXXIV, Tartu 1931, s. 99 i n.

⁴ *Loof* – miara zboża w Inflantach, wynosił od 63 do 68 litrów. – *Universal-Lexikon der Handwörterwissenschaften*, Bd. II, hrsg. v. A. Schiebe, Leipzig 1838, s. 317, 272; F. Krüger, *Vollständiges Handbuch der Münzen, Masse und Gewicht aller Länder der Erde*, Quedlinburg-Leipzig 1830, s. 164.

§7. *Vortmeir von anderen borg arbeit wil wi si ewelike verdragen. Vortmeir von den teenden des reise gudes wil wi si eweliken verdragen.*

Następnie od innych prac zamkowych chcemy na wieki zwolnić. Następnie od dziesięciny *Reisegut*⁵ chcemy każdego zwolnić.

§8. *Ein jegelike erve solen si erheven in dem vijrden knie⁶, also doch, dat sin here in sime rechte en genen schade neme.*

Każdy spadek mają oni pobierać do czwartego stopnia pokrewieństwa, jednakże tak, aby ich pan w swoim prawie żadnej szkody nie poniósł.

§9. *Vortmeir war dat he sich nider settet to wonen, dat sal he hebben vor ein ewich erve, so die stede en gene erve nicht en hevet.*

Następnie było tak, że gdy on osiadał na stałe, to wtedy powinien mieć wieczny spadek [parcelę], o ile nie ma już to miejsce własnego spadkobiercy.

§10. *Vortmeir alle dat dinck, dat dar vunden wirt bi dem strande, des sal vinder hebben das dridde deil des gevundendinges, twe deil sal hi drugen und antworten si in des vogendes hant, die sal si halten iar und dag, und weret, dat binnen disser tijt jeman rechtverdeliche queme to vorderen disse ding, den sal man si wieder geven; und weret dat dar nieman queme binnen der tijt, dat dinck vorderen so sal die here des landes der dinge sich underwinden. Dat selve sal man halten von den ankeren, die nicht geteikent sint; weret dat si geteikent weren, die si vundet, den sal man vor sin arbeit lonen.*

Następnie wszystkie rzeczy, które zostaną znalezione na plaży, ma znalazca trzecią część znalezionych rzeczy zatrzymać, zaś dwie trzecie ma on w ręce wójta przynieść i oddać, który ma je trzymać rok i dzień, i jeśli w ciągu tego czasu ktoś zgodnie z prawem przybyłby zażądać te rzeczy, wtedy ma się je zwrócić; a jeśli nikt w ciągu [tego] czasu nie przybyłby zażądać tych rzeczy, mają te rzeczy zwrócić władcy kraju. To samo ma się odnosić od Ankrów⁷, które nie są oznaczone, kiedy byłyby oznaczone, wtedy za jego pracę ma się wynagradzać.

⁵ *Reisgut* – lenno, z którego właściciel zobowiązany jest do służby wojskowej, jest to również dobro, z którego pobierana jest opłata wojenna – *Deutsches Rechtswörterbuch. Wörterbuch der älteren deutschen Rechtsprache. Rat bis Satzettel*, bearb. v. G. Dickel, H. Speer, Bd. XI, Weimar 1988, s. 781.

⁶ *Knie* – nazwa metaforyczna dla stopnia pokrewieństwa. – *DRW*, Bd. VII (Kanzlei bis Krönung), bearb. v. G. Dickel, H. Speer, Weimar 1983, s. 1155. W błędzie jest H. Łowmiański odczytując słowa *in dem vierten Knie* jako do czwartego pokolenia. – Idem, *Studia nad dziejami Wielkiego Księstwa Litewskiego*, Poznań 1983, s. 123. Badacze niemieccy jasno mówią o *Verwandtschaftsgrad*, por. np. *Die Letten...*, s. 157.

⁷ *Anker* – z języka szwedzkiego *ankkuri*, miara objętości, beczka. – *Kontakty językowe w Europie Środkowej*, red. A. Kątny, Olecko 2004, s. 54. Wartość jednego ankra wynosiła 37–39 litrów. – F. Krüger, op. cit., s. 7–8; H. Kahnt, B. Knorr, op. cit., s. 14, 81, 206.

§11. *Vortmeir alle ding, dat dar vlut in der see, dat do dem strande noch nicht en ist gekomen, des sal der vinder die helfte hebben, die ander helfte sal hebben die here des landes.*

Następnie wszystkie rzeczy, które pływają w morzu, które jeszcze nie wypłynęły na plażę ma mieć znalazca połowę, zaś drugą połowę ma mieć władca kraju.

§12. *Vortmeir ein jegeliche, die in sines lives not is, die en sal sinen hulper nicht mere wan dat dridde deil sines gudes geloven it en were, dat hi neger mit im over ein kunde komen.*

Następnie każdy, który w swoim życiu jest w potrzebie, ma swojemu pomocnikowi nie więcej niż trzecią część swojego dobra przyrzec, [chyba] że on dokładniej mógłby z nim to uzgodnić.

§13. *Vortmeir welich man tuge sich beropit, die sal hi vor bringen binnen drin maenden, weret, dat si over Dune weren; weret dat die tuge over see weren, so sal hi si vor bringen binnen jar unde dage.*

Następnie jeśli powołuje się świadków, ci mają zgłosić się w ciągu trzech miesięcy jeśli oni byliby znad Dźwiny, jeśli byliby znad morza maja się zgłosić w ciągu jednego roku i dnia.

§14. *Vortmeir so solen si alleme Liveschen rechte underdenich sin. In welich getugnisse so hebbe wi uns ingesigele an dissen brief gehangen. Gegeven to Rige under den jaren unses heren dusement twe hondert seven und sestich in dem mande des oisten.*

Następnie powinni oni wszyscy poddać się inflanckiemu prawu. Na świadczenie tego zawiesiliśmy własną pieczęć na tym piśmie. Dano w Rydze roku Pańskiego 1267, w miesiącu sierpniu.